

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Της Μένης Κανατσούλη
Καθηγήτριας Α.Π.Θ.

Γκρίνιτς, Ο Κατεργάρης των Χριστουγέννων

Dr. Seuss

Μετάφραση Φ. Μανδηλαράς

Ψυχογιός, Αθήνα 2018

Τα βιβλία του Dr. Seuss (1904-1991) δεν είναι μόνο ευπώλητα ή, καλύτερα μπεστ σέλερ, δεν έχουν γίνει μόνο –τα περισσότερα από αυτά– ταινίες, είναι, κυρίως και πάνω απ’ όλα, βιβλία που θεωρούνται ότι αποτελούν αναπόσπαστο μέρος μιας κλασσικής παιδικής λογοτεχνίας και επιπλέον έχουν δώσει τροφή για θεωρητική μελέτη και έρευνα.

Ο Γκρίνιτς είναι από αυτούς τους ήρωες που γίνονται στις μέρες μας όλο και πιο δημοφιλείς: θα μπορούσε να θεωρηθεί ένας «κακός» ήρωας, ένας αρνητικός χαρακτήρας, γκρινιάρης, κακότροπος, στριφνός, και ... άσχημος. Όμως αυτοί είναι οι ήρωες που, ιδιαίτερα μέσα από βιντεοταινίες, κατακτούν ολόένα και περισσότερο τους μικρούς και λίγο μεγαλύτερους θεατές και αναγνώστες. Το περίεργο είναι ότι ο Γκρίνιτς δεν γεννήθηκε στις μέρες μας, αλλά πρωτοεμφανίστηκε στα εκδοτικά χρονικά των ΗΠΑ το 1957: ένας αρκετά παλιός ήρωας αλλά συνάμα και τόσο καινούργιος. Και για να μας διαλύσει ευθύς εξαρχής την εντύπωση ότι τα παλαιότερα λογοτεχνικά βιβλία για παιδιά ήταν ανώδυνα και με μια αφελή αθωότητα.

Ο Γκρίνιτς, λοιπόν, ως ένας αντεστραμμένος, ανάποδος Άη-Βασίλης, συνέλαβε το σχέδιο να μπει σε όλα τα σπίτια της Κάποιων πόλης και να αρπάξει όλα τα πακέτα με τα χριστουγεννιάτικα δώρα, όλα τα παιχνίδια των παιδιών, όλες τις λιχουδιές μέσα και έξω από το ψυγείο, τη γαλοπούλα, ακόμη και τα κούτσουρα από το τζάκι. Είπαμε στριφνός και τελικά... άκαρδος, αν και δικαιολογεί την ενέργειά του αυτή με το ότι βαρέθηκε το θόρυβο και τη φασαρία των Χριστουγέννων.

Ο Dr. Seuss (κατά κόσμον, Θίοντορ Σους Κάισελ) συνηθίζει να απεικονίζει ενηλίκους που έχουν και θετικές και αρνητικές πλευρές, μολονότι, όταν είναι γονείς, τολμά να τους δείχνει πως έχουν ένα είδος απαξίωσης για τα παιδιά τους. Με άλλα λόγια, δεν επιδιώκει την καλύτερη παρουσίαση των ενηλίκων. Αυτό μπορεί να συμβαίνει και για την τραυματική του εμπειρία ως παιδί, όταν και –λόγω του ότι εξέπεσε η οικογένειά του κοινωνικά– τον απομόνωναν και τον κορόιδευαν με το προσωνύμιο Κάισερ, εξ αιτίας της γερμανικής του καταγωγής. Ας μην ξεχνάμε ότι η παιδική του ηλικία συνέπεσε με τον 1^ο Παγκόσμιο Πόλεμο. Αλλά και αργότερα, όταν απέτυχε στις ακαδημαϊκές του φιλοδοξίες, κατέφυγε στη φαντασία, προτέρημα παιδικό που –όπως αποδείχθηκε– του απέφερε τελικά δόξα και χρήμα. Ο κόσμος των ενηλίκων, λοιπόν, που είναι μακριά από τον κόσμο της φαντασίας, δεν του είναι ιδιαίτερα αγαπητός. Και ο Γκρίνιτς ανήκει σε αυτόν τον κόσμο. Μισεί και αρπάζει καθετί που φέρνει χαρά στα παιδιά –άσχετο εάν το φέρσιμό του είναι κι αυτό τελικά παιδιάστικο–, μισεί την ίδια την ιδέα των Χριστουγέννων.

Όμως το βιβλίο είναι πρώτα απ’ όλα ένα βιβλίο για παιδιά και δεν μπορεί να αφήσει τους αναγνώστες του ανικανοποίητους και ο πρωταγωνιστής του δεν μπορεί παρά στο τέλος να γίνει ένα με τον κόσμο των παιδιών. Με τον τρόπο όμως που θα σας αποκαλύψει ο Dr. Seuss όταν θα αρχίσετε (και... θα τελειώσετε) το βιβλίο!

Ο Seuss, όπως και οι περισσότεροι συγγραφείς για παιδιά, ήταν μια προσωπικότητα πολύπλευρη και πολυτάλαντη: δημιουργός καρτούν με πολιτικό περιεχόμενο στο 2^ο Παγκόσμιο Πόλεμο, σχεδιαστής που αξιοποίησε καλλιτεχνικά στιλ από τον Σουρεαλισμό και τον Κυβισμό έως την Art Deco και τα κόμικς, φανατικός υποστηρικτής του σεβασμού του παιδιού, δηλ. με τα βιβλία του δεν έπεσε καθόλου στην παγίδα της νοσταλγικής ιδέας περί παιδικής ηλικίας, ένας «πολιτικός» μυθοποιός για παιδιά που, αν και επωφελήθηκε από την καταναλωτική κουλτούρα, ταυτόχρονα την κριτίκαρε. Αυτά όλα αποτυπώνονται και στο *Γκρίνιτς, Ο κατεργάρης των Χριστουγέννων*.

Δεν είναι μόνο που όλα αυτά τα «καλούδια» του καταναλωτισμού τελικά απαξιώνονται, μιας και, όταν ο Γκρίνιτς τα έκλεψε από τους ανθρώπους, αυτοί εξακολουθούσαν να είναι χαρούμενοι και να τραγουδούν. Άρα δεν τα χρειάζονταν! Είναι η καλαίσθητη εικονογράφηση που με τρία μόνο χρώματα δημιουργεί μια ατμόσφαιρα γιορταστική και, ταυτόχρονα, με χιούμορ λεπτό και με καρικατουριστικές πινελιές αποπνέει καλοσύνη δείχνοντας την ίδια στιγμή και τις αντιφάσεις της ζωής. Το ζωγραφικό σχέδιο του Dr. Seuss στην ελληνική έκδοση δεν άλλαξε διόλου, αυτό που «πειράχθηκε» είναι το κείμενό του: κάτι που ήταν όμως αναπόφευκτο, καθώς η μετάφραση είναι μια εξίσου ουσιαστική πράξη δημιουργίας, πόσο μάλλον εάν το κείμενο είναι γραμμένο σε στίχο. Ο Φίλιππος Μανδηλαράς κράτησε το ελαφρά ειρωνικό ύφος του βιβλίου, απέδωσε όμως με ξεχωριστή δεξιότητα το στίχο του, επαληθεύοντας αυτό που έγραψε μία εκ των κριτικών του έργου του συγγραφέα: ο στίχος του Seuss είναι μη ποιητικός χωρίς να ακολουθεί τις ποιητικές συνταγές, αλλά κατ' αυτόν τον τρόπο καμουφλάρει μια, μη αναμενόμενη, περιπλεγμένη σύνθεση τεχνικών αφήγησης.

Ο Γκρίνιτς, όπως και τα περισσότερα βιβλία του Seuss, μπορεί να θεωρήθηκαν πολύ αμερικάνικα, όμως αυτό δεν αληθεύει. Ο Γκρίνιτς που συμπεριφέρεται λίγο σαν παιδί αλλά είναι ενήλικος, που μισεί τα Χριστούγεννα για να τα λατρέψει, που φάσκει και αντιφάσκει με τον εαυτό του είναι ένας από όλους εμάς, μας μοιάζει και γι' αυτό αρέσει σε μας και στα παιδιά μας.

Συμπληρωματικά:

Flynn, Richard (2005). "The Cat in the Hat for President" (κριτική), *Children's Literature* (33), pp. 263-267.

Wolf, Tim (1995). "Imagination, Rejection, and Rescue: Recurrent Themes in Dr.Seuss", *Children's Literature* 23, pp. 136-164.